

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПСИХОЛОГІЧНА РОБОТА З ПЕДАГОГІЧНО ЗАНЕДБАНИМИ ПІДЛІТКАМИ»

Ступінь вищої освіти	Магістр
Освітньо-професійна програма	«Психологія»
Факультет	Педагогічний
Кафедра	Психології
Семестр	6
Кількість кредитів	6
Мова викладання	українська

Викладач	к.психол.н., доц. Іванюта Ольга Володимирівна
Контактна інформація	olgapractice@gmail.com

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ДИСЦИПЛІНУ

Анотація	Навчальна дисципліна «Психологічна робота з педагогічно занедбаними підлітками» буде корисна майбутнім психологам, які прагнуть оволодіти техніками консультування та інтервенції педагогічно занедбаних підлітків, їх батьків та вчителів. Основними перевагами дисципліни є практична спрямованість та формування вмінь ефективної психологічної допомоги особистості в підлітковому віці. При викладанні дисципліни активно застосовуються ситуаційні завдання, кейси, корекційні психотехнології, ділові ігри, презентації, методи проєктів, методики психодіагностики, психологічного консультування, психологічної корекції тощо.
Мета та цілі	Ознайомити студентів майбутніх психологів з принципами та методами сучасної профілактичної та корекційної роботи, висвітлити показання і обмеження для здійснення виправлення відхиленої поведінки особистості підлітка, умови її здійснення, а також порядок підготовки самої особистості, техніки, етичні моменти, тривалість і завершення корекції.
Результати навчання	<p>Знати та розуміти категоріальний апарат, оволодіння основами профілактики і корекції відхилень поведінки та ознайомлення з широким спектром психологічного впливу дасть можливість студентам свідомо і функціонально впроваджувати у сучасну психологічну теорію та психологічну практику ефективні методики допомоги при відхиленні у поведінці. Знання, здобуті при вивченні курсу «Психологічна робота з педагогічно занедбаними підлітками», є підґрунтям для подальшої поглибленої фахової спеціалізації психологів.</p> <p>Розвиток професійного мислення майбутнього психолога; використання отриманих знань для подальшого саморозвитку. Розвиток «гнучких навичок» - soft skills: навичок комунікації, здатність</p>

Soft skills: соціально-психологічні аспекти професійної компетентності, що відповідають заявленим цілям програми	брати на себе відповідальність і працювати в умовах невизначеності, вміння злагоджувати конфлікти, працювати в команді, управляти своїм часом, розуміння важливості зворотного зв'язку / допомоги від колег, здатність логічно і системно мислити, креативність та інше)
Пререквізити	Базові знання з дисциплін: «Загальна психологія», «Вікова психологія», «Педагогічна психологія», «Основи психологічного консультування».

СТРУКТУРА ДИСЦИПЛІНИ

Тема	План, короткі тези	Завдання
Тема 1. Поняття занедбаний підліток та основні підходи до його вивчення.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю, опрацюйте та проаналізуйте методики, що дозволяють встановити основні детермінанти девіантної поведінки; підберіть інформаційно-пізнавальний матеріал для засідання шкільного методичного семінару на тему «Психологічний клімат школи як фактор виникнення девіантної поведінки дітей і підлітків».
Тема 2. Особистість підлітка і девіантна поведінка	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, підготовка тестів, запитання та завдання для самоконтролю; Проведіть обстеження молодшого школяра (або підлітка) за однією з методик, охарактеризуйте його стан; продумайте тематику занять просвітницького лекторію для батьків «Актуальні проблеми підлітків і шляхи їх розв'язання»; розробіть план-конспект заняття
Тема 3. Феномен	Вивчення лекційного матеріалу,	Експрес опитування,

<p>агресивності підлітка як соціально-психологічна проблема.</p>	<p>підготовка до практичного заняття</p>	<p>складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю, опрацювання методик, розробіть проект шкільного інформаційного стенду «Булінг у шкільному середовищі».</p>
<p>Тема 4. Основні види девіантної поведінки. Втеча з дому</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття</p>	<p>Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, підготовка тестів, запитання та завдання для самоконтролю, підберіть комплекс ситуаційно-рольових та ділових ігор, спрямованих на налагодження стосунків підлітків з однокласника, підвищення самооцінки; розробіть план проведення з педагогами семінару-практикуму на тему «Залучення школярів у просоціальні групи засобами мистецтва».</p>
<p>Тема 5. Тютюн, алкоголь-звичка та залежність підлітків</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття</p>	<p>Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, розробіть фрагмент виховної бесіди з учнями на тему «Вплив реклами на формування позицій підлітка щодо вживання алкоголю», розробіть орієнтовну тематику соціально-педагогічних і виховних заходів для школярів за напрямом «Формування здорового способу життя молоді», підготуйте стінгазету на тему «Наркотик вбиває повільно»</p>
<p>Тема 6. Наркоманія як вид девіантної</p>	<p>Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття</p>	<p>Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення</p>

поведінки		глосарію, запитання та завдання для самоконтролю, психологічне есе на тему: «Що робити батькам, якщо вони дізналися про вживання їх дитиною наркотиків?», психологічне есе на тему: «Як зберегти від наркотиків наших дітей?», складіть план-проспект та проведіть інформаційно-просвітницьку кампанію серед однокурсників «За здоровий спосіб життя».
Тема 7. Сім'я як джерело девіантної поведінки дітей та підлітків	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю, підберіть комплекс ігор та вправ для проведення психологічного тренінгу з підлітками (молодшими школярами) на тему «Віртуальна реальність», підготувати презентацію на тему «Піроманія: міф чи реальність?»
Тема 8. Надання психологічної допомоги підліткам з девіантною поведінкою	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю, розробіть технологію ігрової корекції однієї з форм агресивності дитини.
Тема 9. Зміна соціальної ситуації розвитку підлітка як один з методів психологічної корекції	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю, підберіть комплекс ігор та вправ для проведення психологічного тренінгу з підлітками (молодшими

		школярами) на тему «Віртуальна реальність», перегляньте соціальні ролики «Вплив комп'ютерних ігор» (https://www.youtube.com/watch?v=-WD-C438gdM) та «Якість комп'ютерів та їх вплив на здоров'я дітей» (https://www.youtube.com/watch?v=azxrCHPIj80). За їх матеріалами підготуйте пам'ятку для дітей «Безпечна поведінка в Інтернеті».
Тема 10. Психологічна допомога у випадках суїцидально-спрямованої поведінки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю; психологічне есе «Емоційна сфера підлітка-суїциданта»
Тема 11. Організація часу підлітка, як ефективний метод корекції девіантної поведінки.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю, розробіть план заходів з превенції комп'ютерної залежності в рамках загальношкільного проекту «Комп'ютероманія – бомба уповільненої дії», підготуйте конспект виступу психолога на батьківських зборах на тему «Дитина і комп'ютер. Небезпечна грань» про роль комп'ютера в житті дитини, вплив комп'ютера на структуру дозвілля дітей та підлітків.
Тема 12. Методи дослідження відхилень особистісному розвитку дитини.	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття	Експрес опитування, складання термінологічного словника, вивчення глосарію, запитання та завдання для самоконтролю,

накресліть тематику семінарів-практикумів для батьків школярів різного віку, приурочених Всесвітньому дню безпеки дітей у мережі Інтернет, підготуйте буклет «Твоє сексуальне здоров'я. Клініки дружні до молоді».

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ

Основна

1. Азарова Л. А. Психологія девіантного поведіння : учеб.- метод. комплекс / Л. А. Азарова, В. А. Сятковский. – Минск : ГИУСТ БГУ, 2009. – 164 с. 2.
2. Бадмаев С. А. Психологическая коррекция отклоняющегося поведения школьников / С. А. Бадмаев ; Под ред. и с предисл. Гройсмана А. Л. – М. : Магистр, 1999. – 95 с.
3. Баженов В. Г. Психологические механизмы коррекции девіантного поведіння школьников / В. Г. Баженов, В. П. Баженова. – Ростов н/Д. : Феникс, 2007. – 320 с.
4. Белоусова З. И. Социально-психологические проблемы девіантного поведіння детей и подростков : учебн. пособие / З. И. Белоусова, В. В. Овсянникова. – Запорожье : ЗГУ, 1998. – 87 с.
5. Бондарчук О. І. Психологія девіантної поведінки : Курс лекцій / О. І. Бондарчук. – МАУП, 2006. – 88 с.
6. Важковихованість: сутність, причини, реабілітація : навч. посібник для соц. п-ів та практичних пс-ів освітніх закладів / за ред. О. М. Полякової. – Суми : Університетська книга, 2009. – 346 с.
7. Вольнова Л. М. Профілактика девіантної поведінки підлітків: навч.-метод. посібник до спецкурсу «Психологія девіацій» для студентів спеціальності «Соціальна робота» у двох частинах. – Ч. 1. Теоретична частина. – 2-ге вид., перероб і доповн. – К., 2016. – 188 с.
8. Воронцова М. В. Теория деструктивности : учебн. пособие / М. В. Воронцова, В. Н. Макаров, Т. В. Бюндюгова. – Таганрог : Издатель А.Н. Ступин, 2014. – 360 с.
9. Гонеев А. Д. Работа учителя с трудными подростками : учеб. пособие для студ. высших учеб. заведений / А. Д. Гонеев, Л. В. Годовникова. – М. : Изд. центр «Академия», 2008. – 240 с.
10. Егоров А. Ю. Нехимические зависимости / А. Ю. Егоров. – СПб. : Речь, 2007. – 190 с. 16. Змановская Е. В. Девиантология (Психология отклоняющегося поведения): [учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений] / Е. В. Змановская. – Изд. 3-е, испр., доп. – М. : Издательский центр «Академия», 2006. – 286 с.
11. Квітковська Н. В. Психологія девіантної поведінки учнів (умови, причини, особливості виховання, проблемні родини, профілактика та корекція) : навч.-метод. посібник / Н. В. Квітковська. – Миколаїв, 2010. – 240 с.
12. Ківенко Н. В. Девіантна поведінка: сучасна парадигма : Моногр. / Н. В. Ківенко, І. І. Лановенко, П. В. Мельник. – Ірпінь : Акад. держ. податк. служби України, 2002. – 240 с.
13. Клейберг Ю. А. Психологія девіантного поведіння : учебн. пособие для вузов /

- Ю. А. Клейберг. – 2-е изд. – М. : ТЦ Сфера, 2003. – 160 с. 176.
14. Ковальчук М. А. Девиантное поведение: профилактика, коррекция, реабилитация : [пособие] / М. А. Ковальчук, И. Ю. Тарханова. – М. : Гуманитар. изд. центр ВЛАДОС, 2013. – 286 с. – (Библиотека психолога).
  15. Короленко Ц. П. Психосоциальная аддиктология / Ц. П. Короленко, Н. В. Дмитриева. – Новосибирск : Олсиб, 2001. – 251 с.
  16. Котляров А. В. Другие наркотики, или Homo Addictus: Человек зависимый / А. В. Котляров. – М. : ООО «Психотерапия», 2006. – 480 с.
  17. Максимова Н. Ю. Курс лекций по детской патопсихологии : учебн. пособ. / Н. Ю. Максимова, Е. Л. Милютина. – Ростов н/Д. : Феникс, 2000. – 576 с. 24.
  18. Максимова Н. Ю. Психологія девіантної поведінки : навч. посіб. / Н. Ю. Максимова ; [ред. : С. В. Головка]. – К. : Либідь, 2011. – 520 с.
  19. Менделевич В. Д. Психология девиантного поведения : учебн. пособие / В. Д. Менделевич. – СПб. : Речь, 2005. – 445 с.
  20. Міщик Л. І. Соціально-психологічні та педагогічні проблеми дезадаптації дітей і підлітків : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Міщик, З. Г. Білоусова ; Запоріж. держ. ун-т. – Запоріжжя, 2003. – 106 с.
  21. Немченко С. Г. Педагогічна корекція девіантної поведінки старшокласників загальноосвітньої школи : монографія / С. Г. Немченко. – Донецьк : Юго-Восток, 2008. – 262 с.
  22. Павленок П. Д. Социальная работа с лицами и группами девиантного поведения : учебн. пособие / П. Д. Павленок, М. Я. Руднева ; отв. ред. П. Д. Павленок. – М. : ИНФРА-М, 2007. – 185 с. – (Высшее образование).
  23. Парфанович І. І. Система попередження і подолання девіантної поведінки дівчат : монографія / Парфанович Іванна Іванівна. – Т. : ТНПУ, 2012. – 367 с.
  24. Пенішкевич Д. І. Соціальна педагогіка : модульна технологія навчального курсу / Д. І. Пенішкевич, Л. І. Тимчук. – Чернівці : ЧНУ, 2010. – 496 с. (Змістовий модуль 4. Соціально-педагогічний аспект проблеми девіантної поведінки дітей і підлітків. – С. 312-413).
  25. Перешеина Н. В. Девиантный школьник: Профилактика и коррекция отклонений / Н. В. Перешеина, М. Н. Заостровцева. – М. : ТЦ Сфера, 2006. – 192 с.
  26. Сорочинська В. Є. Основи превентивної педагогіки : [навч. посіб.] / В. Є. Сорочинська. – Вінниця : Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського, 2008. – 173 с.
  27. Социальная педагогика: Курс лекций / Под общей ред. М. А. Галагузовой. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000. – 416 с.
  28. Старшенбаум Г. В. Аддиктология: психология и психотерапия зависимостей / Г. В. Старшенбаум. – М. : Когито-Центр, 2006. – 368 с.
  29. Степанов В. Г. Психология трудных школьников : учебн. пособие для студентов высших учебных заведений. – 7-е изд., перераб. и доп. – М. : Академический Проект; Трикста 2004. – 560 с. – («Gaudeamus»).
  30. Тарновська О. С. Девіантна поведінка підлітків і превентивна робота : навч.-метод. посіб. Ч. 1 / О. С. Тарновська ; Чернів. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича. – Чернівці : Рута, 2003. – 82 с.
  31. Федорченко Тетяна Євгенівна. Профілактика девіантної поведінки школярів в умовах соціокультурного середовища: соціально-педагогічний аспект : монографія / Тетяна Федорченко. – Черкаси : [Чабаненко Ю. А.], 2011. – 492 с.
  32. Фіцула М. М. Відхилення у поведінці неповнолітніх: шляхи їх попередження та

подолання : навч.-метод. посібник/ М. М. Фіцула, І. І. Парфанович. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 432 с.

33. Фіцула М. М. Методика попередження і подолання педагогічної занедбаності учнів загальноосвітніх шкіл / М. М. Фіцула. – Ужгород, Тернопіль : Мистецька лінія, 2002. – 228 с.
34. Шнейдер Л. Б. Девиантное поведение детей и подростков / Л. Б. Шнейдер. – М. : Академический Проект ; Трикста, 2005. – 336 с. – (Психологические технологии).

Допоміжна

1. Беличева С. А. Основы превентивной психологии / С. А. Беличева. – М. : Редакц.- изд. центр консорциума «Социальное здоровье России», 1994. – 221 с.
2. Беличева С. А. Превентивная психология в подготовке социальных педагогов и психосоциальных работников : учебн. пособие / С. А. Беличева. – СПб. : Питер. 2012. – 336 с.
3. Воспитание трудного ребенка: Дети с девиантным поведением : учеб.-метод. пособие / под ред. М. И. Рожкова. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 240 с.
4. Гоголева А. В. Аддиктивное поведение и его профилактика. – 2-е изд., стер. – М. : Московский психолого-социальный ин-т; Воронеж : НПО «МОДЭК», 2003. – 240 с.
5. Гонеев А. Д. Основы коррекционной педагогики : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / А. Д. Гонеев, Н. И. Лифинцева, Н. В. Ялпаева ; [под ред В. А. Сластенина]. – 3-е изд., перераб. – М. : Академия, 2004. – 272 с.
6. Мардахаев Л. В. Социальная педагогика. Полный курс : учебник для бакалавров / Л. В. Мардахаев. – 6-е изд., перераб. и доп. – М. : Изд-во Юрайт, 2015. – 817 с. – (Раздел II. Социальные отклонения в развитии и воспитании детей, проблемы предупреждения и преодоления. – С. 208-240; Раздел VI. Трудности и проблемы в воспитании детей. – С. 628-695).
7. Мельник Э. В. О природе болезней зависимости: (алкоголизм, наркомания, «компьютеромания» и др.) / Э. В. Мельник. – О., 1998. – 399 с. 28. Менделевич В. Д. Клиническая и медицинская психология: Практическое руководство / В. Д. Менделевич. – М. : МЕДпресс, 2001. – 592 с. – (Глава 8. Психология девиантного поведения. – С. 451-317).
8. Фурманов И. А. Профилактика нарушений поведения в учреждениях образования / И.А.Фурманов, А.Н.Сизанов, В.А.Хриптович. – Минск : РИВШ, 2011. – 250 с.

Інформаційні ресурси

1. Виничук Н. В. Психология аномального поведения : учебн. пособие [Электронный ресурс] / Н. В. Виничук. – Владивосток : ТИДОТ ДВГУ, 2004. – 198 с. – Режим доступа : <http://studentam.net/content/view/989/27/>
2. Макушина О. П. Психология зависимости : учебн. пособие [Электронный ресурс] / О. П. Макушина. – Воронеж : ИПЦ ВГУ, 2007. – 78 с. – Режим доступа : <http://window.edu.ru/resource/297/59297/files/m07-115.pdf>
3. Проблемы социальных девиаций : учебн. пособие / Под ред. д-ра филос. наук, проф. Е. П. Агапова [Электронный ресурс]. – Ростов-на-Дону : Центр универсальной полиграфии, 2010. – 271 с. – Режим доступа :

<http://roovee.net/c179/item1318480-down.html>

4. Психологическая работа с девиантными подростками: проблемы и возможности : монография [Электронный ресурс] / ФГОУ ВПО «Волгоградская академия государственной службы». – Волгоград : Изд-во ФГОУ ВПО ВАГС, 2009. – 316 с. – Режим доступа : <http://www.doc4net.ru/doc/2392177699329>
5. Пятунин В. А. Девиантное поведение несовершеннолетних : современные тенденции / [Электронный ресурс] В. А. Пятунин. – Москва : РОО «Центр содействия реформе уголовного правосудия», 2010. – 282 с. – Режим доступа : <http://www.prison.org/download/Deviant%20behavior%20of%20juveniles,%20Pyatunin.pdf> 177 39. Руководство по аддиктологии / Под ред. проф. В. Д. Менделевича. – СПб. : Речь, 2007. – 768 с.
6. Хомич А. В. Психология девиантного поведения : учебн. пособие [Электронный ресурс] / А. В. Хомич. – Ростов-на-Дону : Южно-Российский Гуманитарный Институт, 2006. – 140 с. – Режим доступа : <http://khomich.narod.ru/DEVIANTNOE-POVEDENIE/Deviantnoeposobie.htm>

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Загальна політика	Здобувач освіти зобов'язаний відвідувати всі заняття згідно розкладу, не спізнюватися. Дотримуватися етики поведінки. Працювати з навчальною літературою, з літературою на електронних носіях і в Інтернеті. При пропуску лекційних занять проводиться усна співбесіда за темою. Відпрацьовувати практичні заняття. Виконати індивідуальне завдання.
Політика щодо дедлайнів та перекладання	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку.
Політика щодо академічної доброчесності	Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20%. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

ОЦІНЮВАННЯ

Нарахування балів

Види оцінювання	Бали
Змістовий модуль 1	30
Змістовий модуль 2	30
Підсумковий контроль (теми 1-12)– екзамен	40

Розподіл балів для оцінювання успішності студентів

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно

60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни